

Poznavanje demence med splošno javnostjo

Mercedes Lovrečič, Nina Mavrič, Barbara Lovrečič

Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana

S podaljševanjem življenjske dobe in staranjem prebivalstva je bolezen demence vedno bolj razširjena, kar se kaže z naraščanjem števila primerov skozi leta, na to pa opozarjajo tudi projekcije za prihodnost. Za eno od oblik demence zbolijo najmanj 30 % oseb, starih 80 let ali več (1), kljub temu se je potrebno zavedati, da demenca ne prizadene samo starejše populacije, saj za demenco lahko zbolijo tudi mlajše osebe. Po drugi strani mlajše generacije pogosto prevzamejo breme oskrbe, v primeru, da za demenco zbolijo družinski član (npr. starši, stari starši). S prispevkom želimo opozoriti, da se v splošni javnosti po vsem svetu pojavljajo različna zmotna prepričanja glede demence, predvsem v slabše in srednje razvitih državah, tudi v razvitem svetu se soočamo s pomanjkljivo splošno javno pismenostjo glede demence (2), ki bi z izboljšanjem marsikateremu bolniku omogočila hitrejšo pot do diagnoze, ustreznega zdravljenja in prilagoditev okolja, v katerem živi, njegovim potrebam.

Rezultati pregleda literature, ki je vsebovala vsaj eno vprašanje v zvezi z mnenjem, poznavanjem, prepričanjem, razumevanjem ali odnosom do demence, so pokazali, da udeleženci v raziskavah najbolje poznajo splošna dejstva glede demence in simptome, ki se pojavijo pri osebah z demenco, ob vsem pa se izpostavljajo tudi zmotna prepričanja. Največ znanja glede demence kažejo osebe z izkušnjami z osebami z demenco, mlajša in srednja starostna skupina ter bolje izobraženi. Razlike v poznavanju demence se kažejo med pripadniki različnih etničnih skupin. Udeleženci v raziskavah po večini demenco pravilno opredeljujejo kot bolezen, ki prizadene možgane, in se kaže z zmanjšanjem kognitivnih sposobnosti, vključno z razumevanjem, presojo in izgubo spomina. Poznavanje dejstva, da se Alzheimerjeve bolezni ne da ozdraviti, se v raziskavah

giblje med 23 in 92 %, v povprečju pa je 64%. S trditvijo, da demenca ni normalen del staranja, se v raziskavah v povprečju strinja zgolj polovica oseb. Prepričanje, da je demenca s starostjo normalna, je nevarno, saj vodi v avtomatsko stigmatizacijo starejših, ob pojavu simptomov, pa niso napoteni k specialistu. Kot dejavniki tveganja za pojav demence so največkrat prepoznane obstoječe kognitivne motnje, dednost in starost, manj kot polovica pa se zaveda, da tveganje za demenco povečujejo tudi drugi zdravstveni zapleti (npr. kap) in pa življenjski slog (npr. stres, uživanje alkohola, prehrana). Zdrav življenjski slog kot ukrep za preprečevanje demence navaja večina raziskav o poznavanju demence v populaciji, manj pa jih obravnava poznavanje drugih ukrepov, kot so meditacija, neonesnaženo okolje, branje in jemanje antihipertenzivov.

Ozaveščanje javnosti glede demence je nujna intervencija, ki prispeva k boljšemu javnemu zdravju. Informacije o demenci javnost pridobiva preko spleta, televizije, radia, znancev, tiskanih medijev, lokalnih združenj za Alzheimerjevo bolezen in pa pri osebnem zdravniku. Za izvajanje uspešnega izobraževanja je potrebno vključiti sodelovanje strokovnjakov. Izobraževanja in kampanje ozaveščanja morajo poleg splošnih dejstev o demenci ter prepoznave simptomov demence vključevati tudi pozitivna previdnostna sporočila o načinih zmanjševanja tveganja za demenco ter uspešnih načinih ohranjanja funkcije in možnosti, ki osebi z demenco čim dlje omogočajo samostojno in dostojno življenje (3). Dobro bi bilo, da bi raziskave v prihodnje naslavljale tudi ocene vpliva različnih izobraževanj in intervencij ozaveščanja na znanje in odnos splošne javnosti glede demence.

Literatura:

1. Kivipelto M, Hakansson K. A rare success against Alzheimer's. *Scientific American*. 2017; 316(4): 32–7. Dostopno na: https://people.kth.se/~hedvig/EACare/eacare_sciam_2017.pdf.
2. Cahill S, Pierce M, Werner P, Darley A, Bobersky A. A Systematic Review of the Public's Knowledge and Understanding of Alzheimer's Disease and Dementia. *Alzheimer Disease & Associated Disorders*. 2015; 29(3): 255–275(21). Doi: <https://doi.org/10.1097/WAD.000000000000102>.
3. Curran E, Chong TWH, Godbee K, Abraham C, Lautenschlager NT, Palmer VJ. General population perspectives of dementia risk reduction and the implications for intervention: A systematic review and thematic synthesis of qualitative evidence. *PLOS ONE*. 2021; 16(9): e0257540. Doi: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0257540>.